КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет туризму, бізнесу і психології
Кафедра психології і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчально-виховної роботи
_____ Мирослав СОЛОВЕЙ
«27» червня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Диференційна психологія

галузь знань	***05 соціальні та поведінкові науки***
спеціальність	***053 психологія***
освітній рівень	***бакалавр***
освітня програма	***Практична психологія***
статус дисципліни	***нормативна***

Форма здобуття освіти: *денна*
Навчальний рік: *2022 /2023*
Семестр: *III*
Кількість кредитів ЄКТС: *3*
Мова навчання: *українська*
Форма підсумкового контролю: *іспит*

КИЇВ – 2022

Розробник:
Зінченко О. В., кандидат психологічних наук, старший викладач кафедри психології і туризму

Рецензент:
Кучеровська Н. О., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології і туризму

Схвалено на засіданні кафедри психології і туризму.
Протокол № 17 від «01» червня 2022 року.

Завідувач кафедри Олександр БОНДАРЕНКО

Схвалено на засіданні вченої ради факультету туризму, бізнесу і психології.
Протокол № 9 від «27» червня 2022 року.

Голова вченої ради факультету Наталія ЖДАНОВА

1. **Мета вивчення дисципліни**

Метою вивчення навчальної дисципліни «Диференційна психологія» є ознайомлення з основними положеннями теорії та практики наукових досліджень відмінностей психіки, формування професійного мислення на основі вивчення індивідуальних, типологічних та групових відмінностей між людьми.

2. **Загальний обся**г (відповідно до робочого навчального плану) 3 кредити ЄКТС

90 год., у тому числі:
лекції – 14 год.
семінарські заняття – 16 год.
самостійна робота - 60 год.

3. **Передумови до вивчення або вибору навчальної дисципліни**.

Диференційна психологія – комплексна дисципліна, що ґрунтується на теоретичних і практичних знаннях з дисциплін «Загальна психологія», «Соціальна психологія», « Профорієнтація і профвідбір». У системі соціально-гуманітарної освіти курс пов'язаний міжпредметними зв'язками з усім спектром соціально-гуманітарних дисциплін, насамперед філософією та соціологією.

4. Анотація навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Диференційна психологія» є обов’язковим компонентом освітньої програми «Практична психологія». Вона займає одне з центральних та системоутворюючих місць в системі фахової підготовки здобувача вищої освіти зі спеціальності 053 Психологія і сприяє формуванню теоретико-методологічного базису професійного світогляду та діяльності фахівця в галузі психології.

Предметом вивчення дисципліни є теоретико-методичні аспекти індивідуальних, типологічних, групових відмінностей між людьми. Лекційне викладення теоретичного матеріалу супроводжується виконанням студентами самостійних завдань, спрямованих на опрацювання літературних джерел і систематизації основного масиву знань, що складають зміст курсу.

Тематична побудова курсу відображає логічну послідовність викладання матеріалу: від загальних проблем диференційної психології до конкретного вивчення типологічних, індивідуальних і групових особливостей. При цьому матеріал диференційної психології розглядається у контексті конкретних практичних ситуацій, що можуть виникнути у професійній діяльності психолога.

Курс викладається протягом ІІІ семестру і відповідно, складається з одного модуля, що включає два змістові модулі: змістовий модуль 1: «Загальнотеоретичні проблеми диференційної психології» та змістовий модуль 2: «Специфіка індивідуальних і групових відмінностей».

5. Завданням вивчення навчальної дисципліни «Диференційна психологія» є формування таких компетентностей:

Інтегральна компетентність:

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК11. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності:

ФК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.

ФК 2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

ФК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

ФК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

Ф*К 13. Уміти аналізувати можливі причини, оцінювати роль поєднання різних факторів у розвитку розладів нейропсихологічної етіології.*

ФК 14. Уміти враховувати крос-культурні ментальні та релігійні особливості досліджуваних та клієнтів, а також специфіку семантичної організації їх свідомості, мислення, мови і мовлення.

6. Очікувані результати навчання з дисципліни

Результат навчання (1. знати; 2. уміти; 3. комунікація; 4. автономність і відповідальність)		**Форми навчання**(та / або методи і технології)	**Методи оцінювання та пороговий критерій оцінювання***(за необхідності)*
Код	**Результат навчання**		
ЗНАТИ:			
1.1.	історію розвитку і становлення диференційної психології як самостійної галузі науки	Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного викладу, частково-пошуковий, діалогово-	Усне поточне опитування під час аудиторних занять, виконання самостійних завдань (усно та письмово), письмова МКР
1.2.	предмет, завдання, методи диференційної психології		
1.3.	основні поняття диференційної		

	психології	комунікаційний, дослідницький, самонавчання.	
1.4.	основні теорії диференційної психології		
УМІТИ:			
2.1.	визначати індивідуальні, типологічні, групові відмінності між людьми	Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, діалогово-комунікаційний, проблемно-пошуковий, метод моделювання професійних ситуацій; евристична бесіда, дискусія.	Усне поточне опитування під час аудиторних занять (індивідуальне та фронтальне),письмова МКР. Оцінювання виконання індивідуальних практичних завдань
2.2.	аналізувати структуру індивідуальності конкретної особистості;		
2.3.	визначати чинники формування індивідуальності		
КОМУНІКАЦІЯ:			
3.1.	володіти стратегіями спілкування відповідно до виявлених індивідуальних, типологічних і групових особливостей людини.	Діалогово-комунікаційний, репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький, метод моделювання професійних ситуацій.	Усне поточне опитування під час аудиторних занять. Оцінювання виконання індивідуальних та групових практичних завдань, письмова МКР
АВТОНОМНІСТЬ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ:			
4.1.	здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.	Репродуктивний, частково-пошуковий, дослідницький.	Оцінювання виконання індивідуальних та групових практичних завдань, письмова МКР

7. Співвідношення очікуваних результатів навчання з дисципліни із програмними результатами навчання

Результати навчання з дисципліни **Програмні результати навчання (назва)**	1.1	1.2	1.3	1.4	2.1	2.2	2.3.	3.1.	4.1.
ПРН 1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.	+	+	+	+	+	+	+		
ПРН 2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПРН 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.	+	+	+	+	+	+	+		
ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.					+	+	+	+	+
ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші					+			+	+

культуральні чи гендерно-вікові відмінності									
ПРН 19. Враховувати ментальні та релігійні особливості досліджуваних та клієнтів					+			+	+

8. Система оцінювання результатів навчання студентів

Розподіл балів між видами навчальної діяльності змінюється в залежності від форми підсумкового контролю:

семестр	форма підсумкового контролю	види навчальної діяльності здобувача	максимальна кількість балів
III	іспит	аудиторна та самостійна робота	**50**
		модульна контрольна робота (МКР)	**20**
		іспит	**30**

Семестровий рейтинговий бал є сумою рейтингового бала за поточну (аудиторну та самостійну) роботу протягом семестру та рейтингового бала за МКР.

Поточне оцінювання аудиторної та самостійної роботи студентів здійснюється в національній 4-бальній шкалі («5», «4», «3», «2»). Невиконання завдань самостійної роботи, невідвідування семінарських занять позначаються «0».

Критерії оцінювання аудиторної роботи студентів (робота під час семінарів та/або практичних занять)

«5»	*студент демонструє вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою, вміє самостійно знайти відповідь на проблемні запитання, спираючись на лекційний матеріал та першоджерела; вміє вводити та використовувати власні класифікації, аналізувати, робити власні висновки; здатен встановлювати міжтематичні та міжпредметні зв'язки*
«4»	*студент демонструє достатньо вільне володіння матеріалом теми семінару; ознайомлений з рекомендованою літературою та першоджерелами, відповідь на проблемні запитання знаходить за допомогою викладача, спираючись на лекційний матеріал та вивчення першоджерел; допускає неточності та несуттєві (які кардинально не міняють суть) помилки у визначені понять та категорій і т.і., але*

	легко усуває їх завдяки додатковим питанням
«3»	*студент частково володіє матеріалом теми семінару; репродуктивно відбиває зміст лекційного матеріалу та/або основного підручника; допускає помилки у визначені понять та категорій і т.і.; нездатний знайти відповідь на проблемні запитання, чи вирішити проблемні завдання*
«2»	*студент демонструє нездатність розкрити питання семінару; не опанував зміст теми, вкрай слабо знає рекомендовану літературу, не володіє науковими фактами та категоріями, не знає основних закономірностей психічних явищ; показує низький рівень загальногуманітарного та наукового мислення*

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи здобувачів

«5»	*робота виконана правильно, повністю і самостійно, відбиває належний рівень знань, та сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані*
«4»	*робота виконана самостійно, містить несуттєві помилки, відбиває належний рівень знань сформованість практичних навичок; оформлена згідно вимог, які висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності строго дотримані*
«3»	*робота виконана, але містить помилки, відбиває недостатній рівень знань та недостатню сформованість практичних навичок; оформлення роботи не в повній мірі відповідає вимогам, що висуваються для даного типу завдань; вимоги академічної доброчесності дотримані частково*
«2»	*робота виконана на неприйнятно низькому рівні; оформлення не відповідає вимогам; вимоги академічної доброчесності не дотримані*
«0»	*робота не виконана*

Модульна контрольна робота (МКР) проводиться наприкінці семестру і охоплює весь зміст навчального модуля. МКР оцінюється за 4-бальніою шкалою («5», «4», «3», «2»). Трансформація оцінки у рейтинговий бал за МКР проводиться у такий спосіб:

у VIII семестрі форма підсумкового контролю –**ІСПИТ**

«5»- 20 балів «4» - 16 балів «3» - 12 балів «2» - 8 балів Неявка на МКР – 0 балів

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи студентів

«5»	*при виконанні завдання студент демонструє широку обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, дає вірне та коректне визначення основним поняттям і психологічним термінам; вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки*
«4»	*при виконанні завдання студент показав достатню обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, але виявляє при цьому недостатнє вміння самостійно проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коментарі і висновки*
«3»	*при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, низьке розуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, труднощі у проведенні аналізу психологічної ситуації або емпіричних даних та формулюванні коректних та вірних коментарів і висновків*
«2»	*при виконанні завдання студент показав обмежену обізнаність у змісті теоретичного матеріалу з дисципліни, нерозуміння принципів підходу до емпіричного вивчення психологічних феноменів, невміння проводити аналіз психологічної ситуації або емпіричних даних та формулювати коректні і вірні коментарі та висновки*
«0»	*робота не виконана*

Підсумковаоцінка за дисципліну виставляється за наступною схемою**:**

Підсумковий рейтинговий бал	оцінка за шкалою ЄКТС	Підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою
		форма підсумкового контролю – **іспит**
90 – 100	A	відмінно
82 – 89	B	добре
75 – 81	C	
66 – 74	D	задовільно
60 – 65	E	
0 – 59	FX	**незадовільно** з можливістю повторного складання

Підсумкова форма контролю з дисципліни – **ІСПИТ в усній формі.** Здобувачі мають дати відповідь на три питання екзаменаційного білету.

Для допуску здобувача вищої освіти до іспиту необхідним є виконання ним вимог навчального плану і графіка навчального процесу, а саме: усі пропущені аудиторні заняття мають бути відпрацьовані, усі види робіт, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни, мають бути виконані.

Максимальний екзаменаційний бал становить **30.** Викладач оцінює відповідь здобувача на іспиті за 4-бальною шкалою. Отримана оцінка трансформується в **екзаменаційний рейтинговий бал** у такий спосіб:

«відмінно» – 30 балів
«добре» – 23 бали
«задовільно» – 18 балів
«незадовільно» – 0 балів

Критерії оцінювання усної відповіді здобувача на іспиті:

«відмінно»	*повна і правильна відповідь на всі питання екзаменаційного білета, здобувач демонструє знання фактологічного матеріалу, основних теоретичних питань курсу, вичерпно відповідає на додаткові запитання викладача, творчо застосовує теоретичний апарат дисципліни*
«добре»	*в цілому правильна відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач вміє робити аналіз і висновки, але на додаткові запитання викладача відповідає з деякими неточностями та недоліками*
«задовільно»	*поверхнева відповідь на питання екзаменаційного білета, здобувач припускається помилок при висвітленні фактологічного матеріалу, частково знає відповідь на запропоновані питання і демонструє наявність окремих елементів самостійного мислення*
«незадовільно»	*відсутність будь-якої відповіді на теоретичні запитання внаслідок незнання програмного матеріалу*

Якщо здобувач на іспиті з дисципліни, з якої він мав семестровий рейтинговий бал **менше 42 балів**, отримує **позитивну** екзаменаційну оцінку («відмінно», «добре», «задовільно»), то йому виставляється підсумкова оцінка з дисципліни за національною шкалою **лише «задовільно»**, за шкалою ЄКТС – **Е**, а в екзаменаційній відомості в графі «Підсумковий рейтинговий бал» ставиться **60 балів**.

9. Програма навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	№ і назва теми (включно з темами, винесеними на самостійне опрацювання)	Кількість годин			
		денна форма			
		Разом	у тому числі		
			лекції	Семінарські/практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1					
Змістовий модуль 1. Загальнотеоретичні проблеми диференційної психології					
1.	**Тема 1.** Вступ до диференційної психології предмет, історія, основні напрямки та методи	9	1	2	6
2.	**Тема 2.** Відмінності між людьми як предмет диференційної психології	9	1	2	6
3.	**Тема 3.** Темперамент і її характер у структурі індивідуальності	12	2	2	8
Змістовий модуль 2. Специфіка індивідуальних і групових відмінностей					
1.	**Тема 4.** Здібності у структурі індивідуальності	12	2	2	8
2.	**Тема 5.** Інтелект у структурі індивідуальності	12	2	2	8
3.	**Тема 6.** Стильові відмінності	12	2	2	8
4.	**Тема 7.** Психологія статі. Вплив віку на вираження психічної своєрідності людей.	12	2	2	8
5.	**Тема 8.** Груповий статус суб'єкта. Групові відмінності за етнокультурним фактором	12	2	2	8
	Усього годин	90	14	16	60

10. Рекомендовані джерела

Базова

1. Карапетрова О. В. Диференціальна психологія : навчально-методичний посібник. Бердянськ : БДПУ, 2014. 216 с.

2. Мазяр О. В. Диференціальна психологія: модульний курс : навчальний посібник. Київ : Видавничий дім «Кондор», 2017. 284 с.

3. Максименко С. Д. Диференційна психологія: підручник для студентів ВНЗ. Київ, 2013. 598 с.

4. Палій А. А. Диференціальна психологія: навч. Посіб. Київ : Академвидав, 2010. 432с.

5. Романовська Л. І., Подкоритова Л. О. Диференціальна психологія. Львів : «Новий світ – 2000», 2020. 236 с.

6. Туриніна О. Л. Диференціальна психологія. Київ : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2012. 136 с.

Додаткова

7. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / за ред. В.О. Моляко, О.Л. Музики. Житомир : Вид-во Рута, 2006. 320 с.

8. Лозова О. М. Психосемантика етнічної свідомості : монографія. Київ : Освіта України, 2007. 401 с.

9. Махній М.М. Етнопсихологія і міжкультурна комунікація. Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2015. 256 с.

10. Паскевська Ю. А. Диференційна психологія: навчальний посібник. Запоріжжя: ЗНУ, 2011. 80 с.

11. Пасніченко А. Е. Диференціальна психологія у тестах: Практикум. Чернівці : Рута, 2005. 84 с.

12. Столяренко О. Б. Психологія особистості : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 280 с.

13. Шандрук С.К. Психологія професійних творчих здібностей. Тернопіль : Економічна думка, 2015. 357 с.

14. Larsen R.J. Personality Psychology. Domains of Knowledge About Human. 2th ed. – New York, 2005. 651 p.

15. Rickman M.Richard. Theories of Personality. 7th ed. Wadsworth, 2000. 693 p.

16. Zinchenko O.V., Sherudylo A. V., Zhuravel A. V., Mozul I. V., Ihnatenko O. V. Condiciones psicológicas para la eficacia de la educación a distancia. Revista de Investigación Apuntes Universitarios. Vol. 12 Núm. 2. 2022. P. 198-224.